

Kurssi 4 Suomen historian käännekohtia

Luku VI Köyhyydestä hyvinvointiin

Oppikirjan tehtävien vastaukset

Euroopan nopein rakennemuutos, s. 184

1. Selvitä seuraavat käsitteet ja niiden käyttöyhteys:

a) rakennemuutos

- *Yhteiskunnan rakenteen nopea muutos. Termi otettiin käyttöön 1960-luvulla, jolloin Suomi alkoi nopeasti muuttua maatalousmaasta teollistuneeksi palveluyhteiskunnaksi.*

b) suuret ikäluokat

- *Suomessa toisen maailmansodan jälkeen vuosina 1945–1950 syntyneet ikäluokat, jotka olivat selvästi edeltäjiään ja seuraajiaan suurempia. Nykyään suuriksi ikäluokiksi lasketaan usein vielä ikäluokat vuoteen 1955 saakka. Suurin ikäluokka syntyi vuonna 1947, jolloin lapsia syntyi 108 168.*
 - 1945 – 95 758
 - 1946 – 106 075
 - 1948 – 107 759
 - 1949 – 103 515
 - 1950 – 98 065
- *1950-luvulla syntyneet ikäluokat jäivät kaikki alle sadan tuhannen. Vertailukohtana voidaan pitää vuotta 2005, jolloin syntyi 58 000 lasta.*

c) hyvinvointivaltio

- *Teollinen yhteiskunta, joka takaa jäsenilleen tyydyttävän elintason erilaisten tulonsiirtojen ja sosiaaliturvan avulla. Esimerkiksi Suomea ja muita Pohjoismaita on pidetty hyvinvointivaltioina toisen maailmansodan jälkeen.*

d) tulonsiirto

- *Tulon siirtäminen kansalaisten kesken julkisen talouden välityksellä, esimerkiksi opintoraha, lapsilisä ja asumistuki.*

e) sopimusyhteiskunta.

- *Yhteiskunta, jossa poliittiset puolueet ja tärkeimmät etujärjestöt pyrkivät välttämään konflikteja neuvottelemalla ja solmimalla eri väestöryhmien intressejä tyydyttäviä sopimuksia. Suomi on ollut toisen maailmansodan jälkeen sopimusyhteiskunta.*

2. a) Miksi Suomen maaseutu alkoi tyhjäntyä 1960-luvulta alkaen?

- *Maaseudulla ei ollut opiskelu- ja työpaikkoja suurille ikäluokille (vuosina 1945–1955 syntyneille), joitten piti muuttaa kaupunkeihin ja muihin asutuskeskuksiin. Muuttajia oli kaikkiaan noin miljoona.*

b) Mihin maalta muutettiin, ja miten se vaikutti elämäntapaan?

- *Muuttoliike suuntautui sekä Suomen asutuskeskuksiin että Ruotsiin. Elämäntapa muuttui kaupunkilaiseksi: asuttiin lähiöissä ostoskeskusten, koulujen ja terveyskeskusten lähellä. Elämä vaurastui, ja monet kulutustavarat yleistyivät. Useimmilla alkoi olla jääkaappi, WC ja televisio. Vähitellen myös etelänmatkat ja autot tulivat yhä useampien ulottuville.*

3. Tee miellekartta hyvinvointiyhteiskunnan aiheuttamista muutoksista suomalaisten elämään

Miellekarttaan voi koota esimerkiksi seuraavat asiat:

- *Perustana maan vaurastuminen, mikä mahdollisti sosiaalisten uudistusten tekemisen.*
- *Pääsy koulutukseen helpottui: peruskoulu tasasi taloudellisia ja alueellisia eroja, sen jälkeistä koulutusta lisättiin reippaasti ja opintoja alettiin tukea taloudellisesti.*
- *Vähävaraisten ja keskiluokan asumista parannettiin: vuokra-asumista tuettiin ja halpakorkoisia lainoja annettiin omistusasumiseen.*

- *Työttömyys ei enää ollut niin suuri katastrofi, kun työttömyysturvaa parannettiin.*
- *Lapset pääsivät paremmin hoitoon, kun kunnallista päivähoitoa laajennettiin.*
- *Sairauden sattuessa julkinen terveydenhoito tuli apuun entistä enemmän: sairausvakuutuslaki ja terveyskeskukset.*
- *Terveyttä hoidettiin myös ennalta: neuvolat nostivat lasten terveyden maailman huipulle.*

b) Millä hyvinvointivaltion rakentaminen maksettiin?

- *Nopea talouskasvu nosti kansakunnan varallisuuden ennennäkemättömälle tasolle.*
- *Samalla verotus laajeni.*
- *Kasvu perustui uuteen teknologiaan, tuottavuuden nousuun ja halpaan energiaan.*

4. Miksi naisten aseman muutosta Suomessa on kansainvälisissä tutkimuksissa nimitetty jopa ”johtotähdeksi vapautumisen saralla”?

- *Suomalaisten naisten asema alkoi muuttua jo 1800-luvulla, jolloin osalta naisia eli naimattomilta poistettiin holhouksenalaisuus.*
- *Naisten perintö- ja naimaosuudet tasoitettiin samansuuruisiksi niin ikään jo 1800-luvulla.*
- *Naiset alkoivat päästä kouluihin ja vähitellen jopa yliopistoon, ja sitä kautta avautui työpaikkoja, mikä toi taloudellisen riippumattomuuden.*
- *Naiset saivat poliittiset oikeudet valtiollisissa vaaleissa jo 1906 eli aiemmin kuin missään muussa Euroopan maassa.*
- *Kehitys jatkui 1900-luvulla tasaisesti, ja lisää koulutuksellisia, ammatillisia ja sosiaalisia oikeuksia on saatu. Kaikilla alueilla naisten ja miesten tasa-arvo ei kuitenkaan ole vielä toteutunut.*

5. Listaa tekijöitä, jotka

a) veivät Suomen lamaan 1990-luvun alussa

- *talouselämän säätelyn nopea purkaminen 1980-luvun lopulla*
- *ulkomaisen velkarahan tulo Suomeen*
- *huonot investoinnit*
- *väärä valuuttapolitiikka*
- *hintojen nousu*
- *ihmisten ahneus vei talouskuplaan, jonka puhkeaminen puolestaan vei työpaikat*
- *Neuvostoliiton hajoaminen lopetti suuren itäviennin*

b) saivat talouskasvun uudelleen vauhtiin 1990-luvun puolivälissä.

- *maailmanmarkkinoiden uudenlainen kasvu*
- *suomalaiset omaksuivat nopeasti uuden informaatioteknologian*
- *valtio investoi teknologian tutkimukseen ja koulutukseen*
- *EU-jäsenyys*
- *kilpailua tehostettiin purkamalla valtion säätelyä ja myymällä valtion omaisuutta*

6. Miksi 2000-luvun alun Suomea voi nimittää kilpailuyhteiskunnaksi?

- *EU-jäsenyys toi mukanaan kilpailua rajoittavien säädösten purkua.*
- *Globalisaation myötä syntynyt maailmanlaajuisten markkinoiden haaste vei suomalaisen teollisuuden ja osin palvelutkin kansainväliseen kilpailuun.*
- *Kilpailu kotimaan markkinoilla koveni sekin.*
- *Kilpailu parhaista koulutus- ja työpaikoista toi kilpailun konkreettisesti useimpien suomalaisten elämään.*

7. Miten vuoden 2000 uusi perustuslaki muutti Suomen poliittista järjestelmää?

- *Se vahvisti valtioneuvoston ja pääministerin asemaa.*
- *Laki supisti tasavallan presidentin valtaoikeuksia.*
- *Presidentti menetti valtaansa hallituksen muodostamisessa eduskunnalle.*
- *Eduskuntavaaleissa eniten ääniä saavuttaneen puolueen puheenjohtajan asema korostui, koska hänellä on ensimmäisenä oikeus yrittää muodostaa hallitus.*
- *Ulkopolitiikkaa johtavat perustuslain mukaan presidentti ja valtioneuvosto yhteistyössä.*

- *Presidenttivaltaisuus purkautui kuitenkin vain osittain, koska presidentillä on edelleen vahva ote ulkopoliittikkaan, hän voi esimerkiksi osallistua EU:n huippukokouksiin.*

Kansainvälistyvä kulttuuri, s. 190

1. Selvitä, miten suomalaisten arvot ovat muuttuneet 1960-luvulta eteenpäin.

- *Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa arvostettiin kovaa työtä, ahkeruutta, kovaa kuria ja isänmaallisuutta. Myös uskonto oli edelleen arvostettua.*
- *1960-luku toi mukanaan näiden arvojen voimakkaan kritiikin.*
- *Uusina arvoina nousivat esille kansainvälisyys, yksilöllisyys, vapaus auktoriteeteista ja yhteiskunnallinen kriittisyys.*
- *Kritiikki kohdistui niin vanhempien valtaan, kirkon ja uskonnon asemaan kuin koulun ja työelämän sääntöihin sekä median kontrollointiin.*
- *Alkoholiin, syntyvyyden säännöstelyyn, vapaisiin sukupuolisuhteisiin, sukupuolivähemmistöihin, erilaiseen käyttäytymiseen, musiikkiin ja pukeutumiseen alettiin suhtautua sallivammin.*

2. a) 1960-luku oli Suomessakin poliittisen radikalismien vuosikymmen. Millä tekijöillä sitä voidaan selittää?

- *Suuret 1960-luvun nuoret ikäluokat kokivat edeltävän ikäluokan arvot ja politiikan itselleen vieraina.*
- *Radikalisoitumista on selitetty myös psykologisesti uuden sukupolven tarpeella tehdä eroa edeltävään. Suomessa se tarkoitti paljolti eron tekoa isänmaallis-vanhoilliseen näkemykseen.*
- *Koulutustaso nousi ja sen myötä uutta opiskelevaa nuorisoa oli paljon. Radikalismi oli erityisesti opiskelijoiden liike.*
- *Kansainvälinen radikaali nuorisoliike ja sen esimerkki vaikuttivat.*

b) Miten se ilmeni?

- *Syntyi uutta ajattelua, joka kyseenalaisti vanhat arvot ja toimintatavat.*
- *Sen myötä syntyi aluksi ns. yhden asian liikkeitä. Niitä olivat mm. rauhan asiaa ajava Sadankomitea, sukupuolten tasa-arvoa ajava Yhdistys yhdeksän ja Vietnamin sodan vastainen liike.*
- *Melko nopeasti osa radikaaleista meni mukaan puolueiden toimintaan ja sai merkittäviäkin asemia niiden sisällä.*

3. 1980-luku oli leimallisesti vaihtoehtoliikkeiden aikaa. Miten tämä ilmeni?

- *Vaihtoehtoliikkeet syntyivät osin siksi, että usko poliittiseen toimintaan puolueissa väheni.*
- *Uudet liikkeet ajoivat ympäristön- ja luonnonsuojelua, sukupuolten tasa-arvoa, erilaisten vähemmistöjen, esimerkiksi sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ja eläinten suojelua.*
- *Ylipäätään ne vastustivat globaalin markkinakapitalismin ja teknologian edistämisen nostamista ainoiksi yhteiskunnallisiksi tavoitteiksi.*

4. Mikä mielestäsi selittää suomalaisten hyvän menestyksen kansainvälisissä koulututkimuksissa?

- *Selittäviä tekijöitä on haettu monelta taholta:*
- *Suomen kaikkia lapsia ja nuoria koskeva oppivelvollisuus ja sen tehokas toteuttaminen.*
- *Peruskoulun kaikille samat oppimistavoitteet.*
- *Opettajien korkea koulutustaso: suomalaiset opettajat ovat perusasteelta lähtien yliopistotutkinnon suorittaneita.*
- *Suomalainen pedagoginen tutkimus ja kokeilutoiminta laajaa.*
- *Laaja erityisopetus erilaisista oppimisvaikeuksista kärsiville.*
- *Suomalaiset perinteisesti koulutusmyönteisiä.*
- *Koulutukseen suhtaudutaan myönteisesti, koska se on tarjonnut väylän sosiaaliseen nousuun, parempaan toimeentuloon ja pysyvämpään työpaikkaan. Vaikka tilanne on muuttunut, edelleen korkean koulutuksen saaneilla on keskimäärin vähemmän esimerkiksi työttömyyttä.*

- *Lukemistutkimuksissa saatuja hyviä tuloksia on selitetty suomen kielen helpolla kirjoittamisjärjestelmällä. Samoin on viitattu television ulkomaisten ohjelmien tekstityksen vaikutukseen lukutaidon edistäjänä.*
- *Kouluruokailu ja terveydenhuolto tukevat oppimista.*
- *Koulujen suhteellisen demokraattinen ja vapaa ilmapiiri.*

5. Miten suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistyminen käytännössä näkyy?

- *Entistä suurempi osa yrityksistä on kansainvälisessä omistuksessa.*
- *Suomalaiset liikkuvat ja oleskelevat entistä enemmän ja entistä pitempiä aikoja maailmalla sekä työn, opiskelun että matkailun merkeissä. Tiede ja tutkimus ovat kansainvälisiä.*
- *Kansainvälinen kulttuuri on yhä selvemmin osa suomalaista kulttuuria tai suomalainen kulttuuri on osa kansainvälistä. Vaikutteita tulee paitsi angloamerikkalaisesta maailmasta myös entistä laajemmin Aasiasta ja muualta maailmasta.*
- *Ruokakulttuurissa pizza, kebab ja sushi ovat ruokalajeja, joita 1960-luvun Suomessa oli tuskin mainittu nimeltä.*
- *Musiikista on vaikea huomata, missä maassa se on tuotettu.*
- *Taiteen, designin ja pukeutumisen kansainväliset trendit rantautuvat Suomeen nopeasti.*
- *Urheilu kansainvälistää sekä urheilijoita että sen seuraajia.*
- *Internet on kansainvälistänyt tiedonvälitystä huomattavasti.*
- *Maahanmuutto on kasvanut 1990-luvulta lähtien. Suomeen on tullut sekä työperäistä maahanmuuttoa että pakolaisia.*